The National Commission for Women
નેશનલ કમિશન ફોર વીમેન

નેશનલ કમિશન ફોર વુમન એક્ટ, ૧૯૯૦ (ભારત સરકારના ૧૯૯૦ નો ૨૦ નમ્બર નો અધિનિયમ) હેઠળ જાન્યુઆરી ૧૯૯૨ માં નેશનલ કમિશન ફોર વુમન, એક વૈધાનિક સંસ્થા તરીકે સુયોજિત કરવામાં આવી હતી. તેનું કાર્ય હતું:

- સ્ત્રીઓ માટે બંધારણીય અને કાનૂની સુરક્ષાના ધારાધોરણોની સમીક્ષા;
- કાયદાકીય ઉપાયાત્મક પગલાંની ભલામણ;
- ફરિયાદના નિવારણ ની સુવિધા અને
- સ્ત્રીઓને અસર કરતી તમામ નીતિ બાબતો પર સરકારને સલાહ આપે છે.

તેના અધિકૃત આદેશ પ્રમાણે, મહિલાઓની સ્થિતિ સુધારવા માટે કમિશને વિવિધ પગલાંઓની પહેલ કરી અને અહેવાલ હેઠળ વર્ષ દરમિયાન તેમની આર્થિક સશક્તિકરણ માટે કામ કર્યું હતું. કમિશને લક્શ્વદીપ સિવાય બધા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો અને રાજ્યોની મુલાકત લીધી અને સ્ત્રીઓના દરજ્જા અને તેમના સશક્તિકરણની આકારણી કરવા લિંગ આધારીત રૂપરેખાઓ તૈયાર કરી. તેને મોટી સંખ્યામાં ફરિયાદ મળી ને કેટલાક કિસ્સાઓમાં ઝડપી ન્યાય પૂરું પાડવા સુ-મોટો કાર્ય કરે છે. તેણે બાળક લગ્ન, પ્રાયોજિત કાનૂની જાગૃતિ કાર્યક્રમો, પારિવારિક મહિલા લોક અદાલતો જેવા મુદ્દાને લીધો અને દહેજ પ્રતિબંધ અધિનિયમ ૧૯૬૧, પી.એન.ડી.ટી અધિનિયમ, ૧૯૯૪, ભારતીય દંડ સંહિતા ૧૮૬૦ અને નેશનલ કમિશન ફોર વુમન એક્ટ, ૧૯૯૦ જેવા કાયદાઓની સમીક્ષા કરી જેથી તેમને વધુ કડક અને અસરકારક બનાવી શકાય. તેણે કાર્યશાળાઓ / મંત્રણાઓ, સ્ત્રીઓમાં આર્થિક સશક્તિકરણ પર નિષ્ણાત સમિતિ રચી, લિંગ જાગૃતિ માટે કાર્યશાળાઓ / પરિસંવાદો યોજ્ય નું આયોજન કર્યું અને સ્ત્રી ભ્રૂણહત્યા, સ્ત્રીઓ સામે હિંસા, વગેરે સામાજિક દૂષણ સામે સમાજમાં જાગૃતિ પેદા કરવા માટે પ્રચાર ઝુંબેશ હાથ લીધો.

Brief history સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ

નેશનલ કમિશન ફોર વુમન એક્ટ, ૧૯૯૦ (ભારત સરકારના ૧૯૯૦ નો ૨૦ નમ્બર નો અધિનિયમ) હેઠળ જાન્યુઆરી ૧૯૯૨ માં નેશનલ કમિશન ફોર વુમન, એક વૈધાનિક સંસ્થા તરીકે સુયોજિત કરવામાં આવી હતી, સ્ત્રીઓ માટે બંધારણીય અને કાનૂની સુરક્ષાના ધારાધોરણોની સમીક્ષા કરવા; કાયદાકીય ઉપાયાત્મક પગલાંની ભલામણકરવા; ફરિયાદના નિવારણ ની સુવિધા અને સ્ત્રીઓને અસર કરતી તમામ નીતિ બાબતો પર સરકારને સલાહ આપે છે.

ધી કમિટી ઓન સ્ટેટ્સ ઓફ વુમેન ઇન ઇન્ડિયા (સી.એસ. ડબ્લ્યુ.આઈ) એ બે દાયકા પહેલા નેશનલ કમીશન ફોર વુમન નું ગઠન કરવાની ભલામણ આપી હતી. તેનું ગઠન એટલા માટે થયું તે સર્વેલન્સ કાર્યો પરિપૂર્ણ કરે જેથી ફરિયાદના નિવારણ ની સુવિધા માટે અને સ્ત્રીઓ સામાજિક આર્થિક વિકાસને વેગ આપે.

ક્રમાનુસાર સમિતિઓ/કમિશન/યોજનાઓ જેમાં મહિલાઓ માટે રાષ્ટ્રીય પર્સ્પેક્ટીવ યોજના (૧૯૮૮-૨૦૦૦) નો સમાવેશ થાય છે, એ ભલામણ કરી છે મહિલાઓ માટે એક સર્વોચ્ચ સંસ્થાન નું ગઠન કરવું. ૧૯૯૦ના દરમ્યાન કેન્દ્રીય સરકારે સ્વૈચિક સંસ્થાઓ, સામાજિક કાર્યકરો અને નિષ્ણાતો સાથે, પ્રસ્તાવિત કમિશન સ્થાપવા માટે માળખા, સંબંધિત કાર્યો, સત્તા, વિગેરે માટે મંત્રણાઓ કરી. મે ૧૯૯૦ માં, લોકસભામાં ખરડો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો.
જુલાઈ ૧૯૯૦ માં, માનવ સંસાધન વિકાસ મંત્રાલએ ખરડા સંબંધિત સૂચનો બીજા પાસેથી કઢાવવા માટે એક રાષ્ટ્રીય સ્તર ની કોન્ફેન્સ આયોજિત કરી હતી. કમિશનને એક દીવાની કોર્ટના સત્તા સાથે સુપરત કરવા ઓગસ્ટ ૧૯૯૦ માં સરકારે કેટલાક સુધારા લાવ્યા અને નવી જોગવાઈઓ દાખલ કરી. ૩૦ મી ઓગસ્ટ ૧૯૯૦ ના રોજ ખરડો પસાર થયો અને રાષ્ટ્રપતિના ઉચ્ચારણનો સ્વરભાર મળ્યો.

પ્રથમ કમિશન ૩૧ જાન્યુઆરી ૧૯૯૨ એ શ્રીમતી જયંતિ પટનાયકની અધ્યક્ષતા હેઠળ રચવામાં આવી હતી. બીજું કમીશન જુલાઈ ૧૯૯૫ એ ડૉ. (શ્રીમતી) મોહિની ગીરી અધ્યક્ષતા હેઠળ રચવામાં આવી હતી.ત્રીજું કમીશન જાન્યુઆરી ૧૯૯૯ એ શ્રીમતી વિભા પાર્થસારથીની અધ્યક્ષતા હેઠળ રચવામાં આવી હતી. ચોથું કમીશન જાન્યુઆરી ૨૦૦૨ એ ડૉ. પૂર્ણિમા અડવાની ના અધ્યક્ષતા હેઠળ રચવામાં આવી હતી. પાંચમું કમીશન ફેબ્રુઆરી ૨૦૦૫ એ ડૉ. ગીરીજા વ્યાસના અધ્યક્ષતા હેઠળ રચવામાં આવી હતી.

Constitution રચના

CONSTITUTION OF THE COMMISSION કમિશનની રચના

SECTION 3 - National Commission for Women Act, 1990 વિભાગ ૩ - નેશનલ કમિશન ફોર વુમન એક્ટ, ૧૯૯૦ (Act No. 20 of 1990 of Govt. of India) (ભારત સરકારના ૧૯૯૦ નો ૨૦ નમ્બર નો અધિનિયમ)

1. કેન્દ્રીય સરકાર એવા સંસ્થાનનું ગઠન કરશે જે નેશનલ કમીશન ફોર વીમેન તરીકે ઓળખાય અને તે આ અધિનિયમ હેઠળ તેને અપાયેલ સત્તા અને કામગીરી પૂરી પડશે.

2. કમિશનમાં સમાવેશ થશે:-

a. એક અધ્યક્ષ હોય, જે સ્ત્રીઓ મુદ્દાઓ પર લડવા પ્રતિબદ્ધ હોય અને તે કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા નામાંકિત કરવામાં આવે.
b. ક્ષમતા, પ્રામાણિકતા ધરાવતા વ્યક્તિઓ અને તેવા વ્યક્તિઓ જેમનો મોભો હોય અને જેમને કાયદા-કાનુન, મજૂરસંઘવાદ, મહિલા ઉદ્યોગ સંભવિત વ્યવસ્થાપન, સ્ત્રીઓ માટેની સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓ (મહિલા ઍક્ટિવિસ્ટ સહિત), સંચાલન, આર્થિક વિકાસ, સ્વાસ્થ્ય, શિક્ષણ અથવા સામાજિક કલ્યાણ નો જેમણે અનુભવ છે, એવા પાંચ સભ્યો કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા નામાંકિત કરશે; પણ તે ચોકસાઈ કરવી પડશે જેમાં કમ સે કમ એક સભ્ય અનુસૂચિત જાતિ અને અનુસૂચિત જનજાતિ માંથી હોય.
c. કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા એક સભ્ય - સચિવ નામાંકિત કરવામાં આવશે જે: વ્યવસ્થાપન /મેનેજમેંટ, સંસ્થાકીય માળખું અથવા સામાજિક ચળવળના ક્ષેત્રમાં નિષ્ણાત હોય, અથવા એક અધિકારી કે જેઓ ભારતના સિવિલ સર્વિસ ના સભ્ય છે અથવા અથવા યોગ્ય અનુભવ સાથે દેશમાં સિવિલ પોસ્ટ ધરાવે છે.

THE MANDATE OF THE COMMISSION - SECTION 10 - National Commission for Women Act, 1990 (Act No. 20 of 1990 of Govt. of India)

કમિશનનું મેન્ડેટ - વિભાગ ૧૦ - નેશનલ કમિશન ફોર વુમન એક્ટ, ૧૯૯૦ (Act No. 20 of 1990 of Govt. of India) (ભારત સરકારના ૧૯૯૦ નો ૨૦ નમ્બર નો અધિનિયમ)

1. કમિશન નીચેના બધા અથવા કોઈપણ કાર્યો હાથ ધરવશે, એટલે : -
   a. બંધારણ અને અન્ય કાયદા હેઠળ સ્ત્રીઓ માટે પૂરી પાડવામાં આવેલ સુરક્ષાના ધારાધોરણોને લગતી બધી બાબતો નું પરીક્ષણ અને તપાસ;
   b. વાર્ષિક અને અન્ય સમયે, જેમ કમિશનને ઠીક લાગે તેવા સમયો પર સુરક્ષાના ધારાધોરણો પર જે કામ થયા છે તેના આહેવાલ કેન્દ્ર સરકારને પ્રસ્તુત કરવા;
   c. રાજ્ય અથવા કેન્દ્ર દ્વારા સ્ત્રીઓની પરિસ્થિતિમાં સુધારો લાવા આવા અહેવાલોમાં તેના અસરકારક અમલીકરણ માટે ભલામણ કરવી;
   d. સમય-સમય પર, સ્ત્રીઓ અસર કરતા, બંધારણમાં અને અન્ય કાયદાઓના હાલની જોગવાઈઓની સમીક્ષા કરવી અને સુધારા કરવાની ભલામણ કરવી જેથી આવા કાયદાઓ માં કમી, અપૂર્ણતા કે ખામીઓ માટે ઉપાયાત્મક વૈધાનિક પગલાં સૂચવે;
   e. સ્ત્રીઓ સાથે સંબંધિત બંધારણમાં જોગવાઈઓ અને અન્ય કાયદાઓના

ઉલ્લંઘનના કિસ્સાઓ યોગ્ય સત્તાવાળાઓ સાથે ઉપાડવા;

f. નીચે લગતી બાબતો માં આવી ફરિયાદોની તપાસ અને સુ-મોટો નોટિસ લેવી: -
   i. સ્ત્રીઓને અધિકારોથી વંચિત રાખવા;
   ii. મહિલાઓને રક્ષણ પૂરું પાડે અને સમાનતા અને વિકાસ હેતુ સિદ્ધ કરે એવા કાયદા નું અમલીકરણ ન કરવું;
   iii. નીતિ નિર્ણયો, માર્ગદર્શિકા અથવા સૂચનો જેનો ધ્યેય મહિલાઓની મુશ્કેલીઓને હળવી કરવી અને તેમને રાહત પૂરી પડવી છે, તેમનું પાલન ન કરવું; અને આવી બાબતો માંથી બહાર આવતા મુદ્દાઓ યોગ્ય સત્તાવાળાઓ સાથે હાથ લેવા;

g. ચોક્કસ સમસ્યાઓ અથવા સ્ત્રીઓ સામે ભેદભાવના અને અત્યાચારો જેવી ઉદભવતી પરિસ્થિતિ સામે ખાસ અભ્યાસ અથવા તપાસ ની શરૂઆત કરવી અને મર્યાદાને ઓળખવા કે જેથી તેમના નિરાકરણ માટે વ્યૂહરચનાની ભલામણ કરી શકાય;

h. પ્રમોશનલ અને શૈક્ષણિક સંશોધન હાથ લેવું જેથી તે સૂચન આપી શેકે કે કેવી રીતે તમામ ક્ષેત્રોના મહિલાઓના પ્રતિનિધિત્વની ખાતરી આપે અને તેમની ઉન્નતિ ને અડચણ રૂપી જવાબદાર પરિબળો ઓળખવા, જેવાકે આવાસ અને મૂળભૂત સેવાઓનો અભાવ, અપૂરતી આધાર સેવાઓ અને વૈતરું ઘટાડવા માટે ટેકનોલોજી, વ્યાવસાયિક સ્વાસ્થ્ય જોખમો અને અને તેમની ઉત્પાદકતામાં વધારો કરવો;

i. સ્ત્રીઓમાં સામાજિક-આર્થિક વિકાસ લાવાની આયોજન પ્રક્રિયા પર સલાહ આપવી અને ભાગ ભાગ લેવો;

j. દેશમાં કે કોઇપણ રાજ્યમાં સ્ત્રીઓમાં વિકાસના પ્રગતિનું મૂલ્યાંકન કરવું;

k. જેલ, રિમાન્ડ, ઘર સ્ત્રીઓ માટેની સંસ્થા અથવા અન્ય સ્થળ કે જ્યાં મહિલા કેદીઓ તરીકે રાખવામાં આવે છે તેનું નિરીક્ષણ કે નિરીક્ષણ કરવા માટેનું કારણ બને છે અને જો જરૂર લાગે તો ઉપાયાત્મક પગલાં માટે સંબંધિત સત્તાવાળાઓ સંપર્ક કરે;

l. એવા મુદ્દાઓ જેમાં મોટી સંખ્યામાં મહિલાઓને અસર થતી હોય તેવા મુકદ્દમા ને ભંડોળ પૂરું પડવું.

m. સરકારને, મહિલાઓને લગતી કોઇ પણ બાબત પર, સામયિક અહેવાલો આપવા, અને ખાસ કરીને વિવિધ મુશ્કેલીઓ જેના હેઠળ મહિલાઓ વૈતરું કરે

છે;

n. અન્ય કોઇ બાબત જેનો ઉલ્લેખ કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા કરવામાં આવ્યો હોય.

2. કલમ (બ) પેટા - કલમ (1)માં દર્શાવેલ બધા અહેવાલો કેન્દ્રીય સરકારો ને સંસદની બંને હાઉસ સામે રજુ કરવું અને તેની સાથે નિવેદન/મેમોરેન્ડમ હોય જે દેશને સંબંધિત ભલામણો પર પ્રસ્તાવિત અથવા લેવામાં આવેલ પગલાં હોય અથવા જો કોઈ હોય તો, બિન-સ્વીકૃતિ કારણો સાથે હોય.

3. જ્યાં આવો કોઇપણ રિપોર્ટ કે તેનો કોઇ ભાગ રાજ્ય સરકારની કોઇપણ સલંગ્ન બાબત સાથે સંકળાયેલ હોય, તો કમિશને આવા રિપોર્ટની કે તેના ભાગની નકલ રાજ્ય સરકારને આપવી જે રાજ્યના લેજિસ્લેટર સમક્ષ મેમોરેન્ડમ ઓફ એક્શન ટેકન કે પ્રપોઝ્ડ ટુ બી ટેકન, અને તેના કારણો, અસ્વીકાર જો હોય તો કે અન્ય કોઇ સૂચનો પણ સાથે હોય.

4. કોઈપણ બાબત ખંડ (એ) અથવા પેટા - કલમ (1) ના ઉપ કલમ (i) ની ખંડ (એફ) માં ઉલ્લેખ હોય તેની તપાસ દરમ્યાન કમીશન પાસે અદાલતી સુનાવણી કરવા માટે દીવાની કોર્ટના તમામ સત્તાઓ હશે અને, ખાસ કરીને નીચેના મામલામાં, એટલે કે:-
   a. ભારતના કોઈપણ ભાગથી કોઈપણ કોઈપણ વ્યક્તિને બોલાવવું અને તેની હાજરી માટે દબાણ કરવું અને તેમનું સોગંદ પર પરિક્ષણ કરવું;
   b. કોઇ પણ દસ્તાવેજની શોધ અને ઉત્પાદન માટે જરૂરી;
   c. સોગંદનામાં પર પુરાવા મેળવવા;
   d. કોઇ કોર્ટ અથવા ઓફિસ પાસેથી કોઈપણ જાહેર રેકોર્ડ અથવા તેના નકલની માંગણી કરવી;
   e. સાક્ષી અને દસ્તાવેજોના પરીક્ષણ માટે આદેશો અદા કરવા; અને
   f. કોઈપણ અન્ય બાબત જે સૂચવવામાં આવી છે.